

Topvangsten van Noordse woelmuizen (*Microtus oeconomus*) op en rond de Snitsermar

Teddy Dolstra & Sjoerd Bakker

Sinds 2007 vindt er jaarlijks een monitoring van de Noordse woelmuis (Fries: Noardske Wrotmûs) plaats in de terreinen van Staatsbosbeheer op en rond de Snitsermar (Sneekermeer). We zijn nu zeven jaar en zeven vangweekenden verder en we zijn tot verrassende resultaten gekomen! In dit artikel wordt daarvan verslag gedaan.

Inleiding

Van het eerste inventarisatieweekend in 2007 is indertijd verslag gedaan in Twirre (Dolstra & van der Honing 2007). De inmiddels ontstane monitoring beperkt zich niet alleen meer tot de Lytse en de Grutte Griene. In het tweede en derde jaar is het aandeel van de Lytse en Grutte Griene in de monitoring teruggebracht tot ongeveer een kwart van de gehele inventarisatie. Diverse raaien zijn op andere eilanden in de Snitsermar komen te liggen. Dit artikel geeft een beknopte indruk van de huidige vorm van monitoring en een korte terugblik op de resultaten van de tussenliggende jaren.

Materiaal en methode

Jaarlijks worden er voor deze monitoring ruim 200 lifetraps uitgezet in raaien van meestal twintig vallen (tien groepjes van twee vallen om de circa 10 meter). In 2013 zijn er 210 lifetraps uitgezet. Deze zijn tijdens vijf controlerondes in het weekend van vrijdagochtend 4 oktober t/m zondagochtend 6 oktober gecontroleerd. Dit stemt overeen met de voor muizenonderzoek opgestelde protocollen die landelijk worden gehanteerd door alle adviesbureaus en overige vrijwillige vangers, waardoor een constante waarde ontstaat van muizenonderzoeken. Omdat ernaar wordt gestreefd om ook in deze monitoring volledig conform deze protocollen te werken, zijn de zogeheten lifetraps reeds enkele dagen eerder in het veld geplaatst met hooi en lokvoer (stukjes appel, wortel, graan, haveremout en meelwormen). De vallen worden dan op 'safe' gezet, zodat deze niet kunnen dichtvallen. Voor de aanwezige muizen vindt er zo een periode van gewenning plaats. De donderdagavond voor de daadwerkelijke controlerondes werden de

Figuur 1. Noordse woelmuis, Sneekermeer 19 oktober 2007 (foto Teddy Dolstra).

vallen voorzien van nieuw lokvoer, zo nodig ook van droog hooi, en werden de lifetraps op 'scherp' gezet. Nu konden de vallen wel dichtvallen om de muizen te vangen.

Om door de jaren heen de condities van de populatie in beeld te krijgen, worden van de gevangen Noordse woelmuizen ook leeftijdsklasse, geslacht, lengte en gewicht bepaald en geregistreerd. Om hervangsten te registreren, worden de dieren voorzien van een merkje; dat wil zeggen dat er een stukje van de vacht wordt geknipt bij de achterpoot. Mocht dit dier hierna nog een keer worden gevangen, dan wordt het dier ook nog een keer op de andere 'bil' gemerkt.

Resultaten

De vangsten en individuele herkenning

Tot grote verrassing van alle deelnemers aan de monitoring van 2013 werden er maar liefst 92 verschillende individuen van de Noordse woelmuis gevangen! Daarnaast werden ook een groot aantal hervangsten gedaan. In twee vallen werden zelfs twee exemplaren tegelijk gevangen! Er zijn nog nooit zoveel Noordse woelmuizen gearresteerd (en weer losgelaten) als in 2013.

De trend in de aantallen van de Noordse woelmuis leek negatief voor de regio tot en met het jaar 2012, maar die lijkt inmiddels helemaal in positieve zin omgebogen te zijn. Langdurige monitoring blijkt dus erg zinvol! Zo zien we het volgende aantalsverloop van de Noordse woelmuis gedurende de monitoring ontstaan. Het eerste jaar (2007) werden er 39 verschillende individuen gevangen, dus exclusief hervangsten. Dit aantal kelderde in 2008 naar 14 individuen. In 2009 werden er 19 individuen gevangen en een jaar later slechts tien. 2011 kende een absoluut dieptepunt met slechts acht en 2012 liet enig herstel zien met 19 individuen. En daarna dus het jaar 2013 met maar liefst 92 verschillende individuen: een echt topjaar dus voor de Noordse woelmuis in het Snitsermargebied!

Weer en Beheer

De redenen van de topvangsten in 2013 zijn niet duidelijk. Het zal ongetwijfeld ook te maken hebben met de weersomstandigheden van het afgelopen jaar, of zelfs jaren. Cruciaal is in elk geval de afwezigheid van de Aardmuis (*Microtus agrestis*). De Aardmuis staat namelijk bekend als de grootste

Figuur 2. De veldonderzoekers in actie, Sneekermeer 17 oktober 2008 (foto Teddy Dolstra).

biotoopconcurrent voor de Noordse woelmuis. Verder heeft een juist beheer van de betreffende gebieden ook positieve invloed op de mogelijkheden voor de Noordse woelmuis.

Positief is ook dat er op alle vier de eilanden (Grutte en Lytse Griene, Frijgerzen en Graverij) en één schiereiland (Sâlte Poel) waar de raaien 'Noardske wrotmûzen' zijn gevangen en dit in flinke aantallen. De vangsten vonden plaats in de niet gemaaide riet- en ruigtezones met name langs de oevers van de Snitsermar. Op de gemaaide dotterbloemgraslanden, die vanwege het fraaie zomerweer tweemaal gemaaid konden worden, werden opvallend genoeg geen Noordse woelmuizen gevangen. Het betreft hier zomerpolders en (deels licht bemalen) boezemland dat 's winters grotendeels onder water staat, uitgezonderd de oevers en enkele hogere randen.

Bijvangsten

Naarmate de monitoring langer gaat duren stijgt de spanning rond de vraag: "Is de grootste concurrent van de Noordse woelmuis, de Aardmuis, nog steeds afwezig?". Ook voor 2013 hebben we kunnen vaststellen dat de Aardmuis niet is gevangen. Wel

Figuur 3. Onderzoek aan een gevangen Noordse woelmuis, Sneekermeer 9 oktober 2010 (foto Teddy Dolstra).

is er de laatste jaren een toename van de Rosse woelmuis (*Myodes glareolus*) waarneembaar, maar tot dusverre lijkt deze soort geen concurrent voor de Noordse woelmuis te zijn. Van de Rosse woelmuis zijn er 19 exemplaren gevangen en daarnaast werden er 18 Veldmuizen (*Microtus arvalis*) gevangen. Deze laatste werd vooral op de drogere delen van de onderzochte deelgebieden gevangen of soms zelfs in de drogere delen binnen een raai.

Voor de Dwergmuizen (*Micromys minutus*) geeft 2013 een omgekeerd beeld vergeleken met de voorgaande jaren. Het waren er namelijk heel erg weinig met slechts twaalf exemplaren. In 2007 begonnen we met 77 individuen. Door de jaren heen hebben deze aantallen ook wel een schommeling laten zien, maar het lag altijd boven de veertig dieren. Verder zijn er 76 Bosspitsmuizen (*Sorex spec.*), één Dwergspitsmuis (*Sorex minutus*) en één Bosmuis (*Apodemus sylvaticus*) gevangen. Bij deze laatste vier soorten zijn de aantallen inclusief hervangsten, omdat deze niet worden gemerkt.

Dankwoord

De monitoring wordt elk jaar uitgevoerd door vrijwilligers en medewerkers van Staatsbosbeheer en het ecologisch adviesbureau Altenburg & Wymenga. Onze speciale dank geldt Nico Beemster en Marten Sikkema voor hun tomeloze inzet. Daarnaast vindt er medewerking plaats van vrijwilligers van de Zoogdierverseniging en de Fryske Feriening foar Fjildbiology. Dankzij deze fanatieke en enthousiaste groep van mensen komt ieder jaar deze Noordse woelmuismonitoring tot stand!

Literatuur

Beemster, N., 2008. De Noordse woelmuis in de boezemlanden en zomerpolders van het Sneekermeergebied. Een analyse van vangsten 2007 en 2008. A&W-rapport 1175, Veenwouden.

Dolstra, T.M. & T. van der Honing, 2007. Inventarisatie-weekend Noordse woelmuizen op de Lytse Griene en de Grutte Griene. Twirre 18: 139-140.

Teddy Dolstra
Coördinator FFF-Zoogdierenwerkgroep Friesland
Weerdijk 13
8488 GN Nijeholtwolde
tdolstra@xs4all.nl

Sjoerd Bakker
Boswachter I & M (Inventarisatie en Monitoring) Staatsbosbeheer
Beheerseheid Súdwest-Fryslân
De Houtwâl 2
8567 HN Oudemirdum
s.bakker@staatsbosbeheer.nl